

Regionale variatie in de mate van vergrijzing

DOOR Niels Kooiman en Annelies Boerdam

De afgelopen tien jaar is Nederland in versneld tempo vergrijsd. Er bestaan aanzienlijke regionale verschillen in de aandelen 65- en 80-plussers. Een belangrijke kracht achter deze ontwikkelingen is het patroon van binnenlandse verhuizingen.

Op 1 januari 2015 telde Nederland iets meer dan drie miljoen inwoners van 65 jaar of ouder. Daarmee maakten 65-plussers bijna achttien procent uit van de totale bevolking. In de jaren vijftig van de vorige eeuw was nog slechts acht procent van de bevolking 65 jaar of ouder. Vervolgens steeg het aandeel 65-plussers onder de bevolking gestaag. De toename van het aandeel 65-plussers heeft zich vooral na 2011 versneld doorgezet. In dat jaar bereikten de eersten van de omvangrijke naoorlogse geboortegolf de leeftijd van 65 jaar.

Krimp

De regionale spreiding van de vergrijzing in Nederland is tussen 1995 en 2015

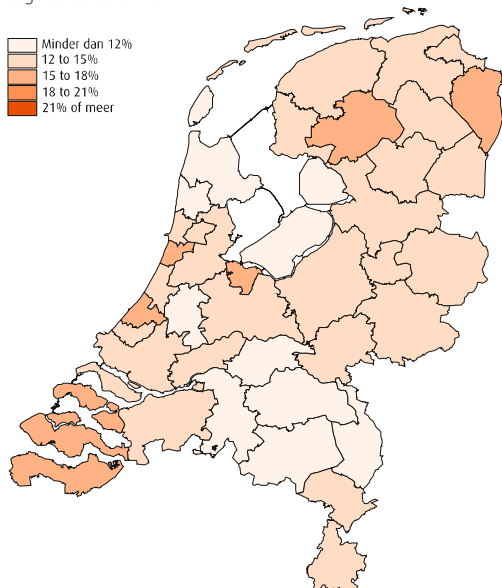
veranderd. In deze periode zijn de regio's aan de randen van Nederland bovengemiddeld snel vergrijsd. Door de vergrijzing van de bevolking is de natuurlijke aanwas in veel van deze regio's negatief geworden: meer sterfgevallen dan geboorten. Dit draagt bij aan de bevolkingskrimp. Regio's met naar verhouding de meeste 65-plussers waren op 1 januari 2015 Zeeland, het noorden en oosten van de provincie Groningen, Drenthe en de Achterhoek en grote delen van Limburg. Een tegenovergestelde ontwikkeling deed zich voor binnen de Randstad en in enkele stedelijke gebieden erbuiten. In de agglomeratie 's Gravenhage is de bevolking zelfs wat minder vergrijsd dan twintig jaar geleden. Groot-Amsterdam

is in 2015 de op een na jongste regio en heeft naar verhouding bijna vier procentpunten minder 65-plussers dan gemiddeld in Nederland. De minst vergrijsde regio was en is Flevoland, waar momenteel slechts twaalf procent van de bevolking 65 jaar of ouder is. Flevoland heeft een relatief jonge bevolking omdat een belangrijk deel van deze polder pas in de tweede helft van de vorige eeuw bebouwd en bewoond werd, vooral door jonge gezinnen.

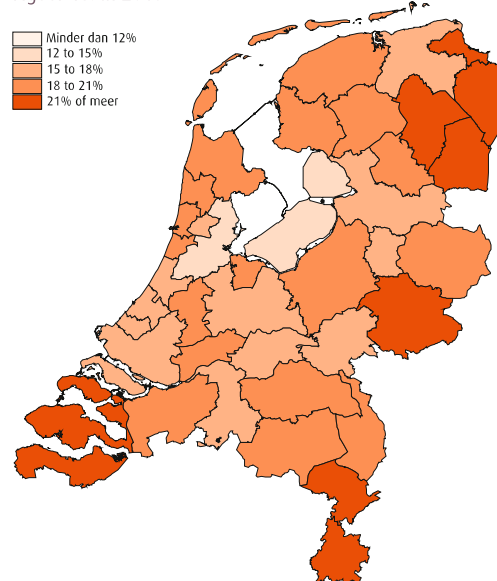
Geboorten

Voor de langetermijnontwikkeling van de mate van vergrijzing in een regio is de ontwikkeling van het aantal geboorten door de tijd van belang. In regio's waar

Figuur 1a. in 1995

Figuur 1b. in 2015

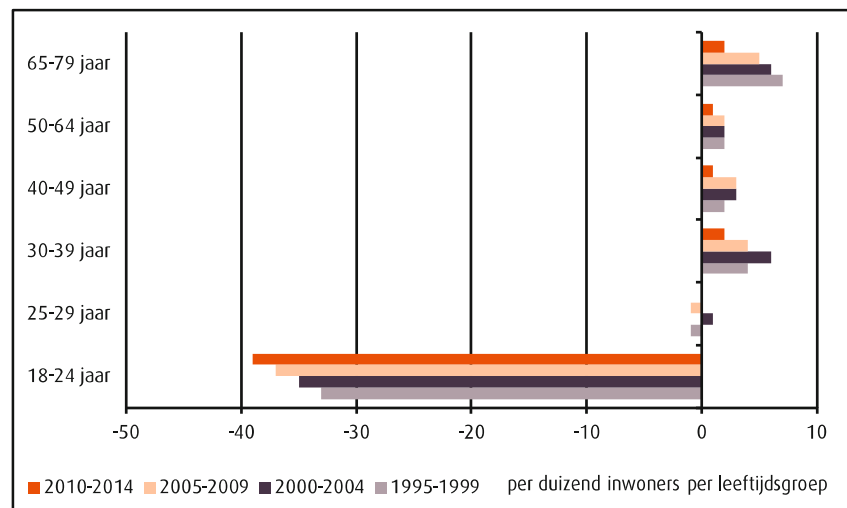

Figuur 1. Percentage 65-plussers in de bevolking per COROP-gebied, 1 januari

jaarlijks meer baby's worden geboren zal de vergrijzing afnemen, terwijl in regio's waar ieder jaar minder kinderen worden geboren het aandeel ouderen onder de bevolking zal toenemen. In Nederland als geheel werden in 2014 ruim 175 duizend baby's geboren, acht procent minder dan in 1995. Deze daling van het aantal geboorten vond niet in heel Nederland plaats. In vijf van de veertig COROP-regio's nam het aantal geboorten juist toe. Dit zijn Flevoland en de regio's van de vier grote steden. In veel regio's buiten de Randstad en vooral die aan de randen van Nederland is het aantal geboorten juist met meer dan twintig procent teruggelopen in de afgelopen twintig jaar. De vergrijzing zal daardoor versterkt doorzetten aan de randen van Nederland, terwijl de nieuwe aanwas in de Randstad het vergrijzingsproces juist afremt. De grotere aandelen vrouwen in de vruchtbare leeftijd in de minder vergrijsde regio's zijn gedeeltelijk het gevolg van selectieve vestiging en vertrek.

Verhuizingen

Het aandeel van de bevolking dat jaarlijks tussen regio's verhuist, is sinds 1995 min of meer constant gebleven. Toch heeft zich in de afgelopen twintig jaar een duidelijke verschuiving voorgedaan. Een steeds groter deel van de jongvolwassenen verhuist over regiogrenzen van een COROP-gebied heen: in 1995 verhuisde nog 5,5 procent van de negentienjarigen naar een andere Nederlandse regio, in 2014 was dit bijna negen procent. Dit is de leeftijd waarop veel jongeren aan een studie beginnen. Een deel van hen verhuist daarbij naar een universiteitsstad buiten de eigen regio. Mensen die ouder zijn dan 27 zijn ruimtelijk niet mobieler geworden. Mensen boven de vijftig verhuisden in 2014 zelfs iets minder over regiogrenzen dan in 1995. Hetzelfde geldt voor gezinnen met kinderen tot zeventien jaar. Het feit dat jongvolwassenen steeds vaker naar een andere regio verhuizen en dat mensen boven de dertig net zo mobiel of honkvaster zijn dan twintig jaar geleden, zorgt ervoor dat de groep interregionale verhuizers voor een steeds groter deel wordt gevormd door jongeren. In 2015 was meer dan de helft (52%) van de groep die over regiogrenzen heen verhuist, tussen 18 en 29 jaar oud.

Figuur 2. Binnenlands migratiesaldo van perifeer gelegen regio's zonder universiteit naar leeftijd, gemiddeld over vijf jaren

Vrouwen

Onder jongvolwassenen (18-29 jaar) verhuizen vrouwen vaker naar een andere regio dan mannen. Dat verschil is in de afgelopen twintig jaar groter geworden. In 2014 verhuisde bijna acht procent van de 18- tot 29-jarige vrouwen naar een andere Nederlandse regio tegenover ruim zes procent van de mannelijke leeftijdsgenoten. Deze trend sluit aan bij de ontwikkeling dat steeds meer vrouwen een universitaire opleiding volgen. Als dertiger zijn mannen wat mobieler dan vrouwen. Dit is voor veel mensen de levensfase waarin gezinsvorming plaatsvindt. Ook tussen de 40 en de 65 jaar, grofweg overeenkomend met het tweede deel van de arbeidsloopbaan, verhuizen mannen iets vaker dan vrouwen over regiogrenzen. In deze levensfase zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen klein en bovendien komt verhuizen over langere afstand vanaf de leeftijd van veertig jaar beduidend minder vaak voor. Kortom, jongeren en vooral jonge vrouwen zijn steeds bepalender voor de interregionale migratie en daarmee voor de ruimtelijke herverdeling van de bevolking over Nederland. Het gevolg hiervan is dat interregionale migratie steeds belangrijker wordt voor de leeftijdsopbouw van regionale bevolkingen.

Grootstedelijk

Daarnaast geldt dat de interregionale verhuisstromen in vergelijking met twin-

tig jaar geleden meer gericht zijn op de grotere steden en op de Randstad. Steeds meer 18- tot 24-jarigen trekken naar de grootstedelijke regio's en steeds minder 25- tot 29-jarigen en dertigers keren terug naar hun oorspronkelijke regio. Het toegenomen aandeel jongvolwassenen dat naar de regio's met een universiteit verhuist, hangt samen met de sterk gestegen deelname aan het hoger onderwijs. Verder blijft de migratie van dertigers uit de grootstedelijke regio's voor een groot deel binnen de Randstad. Werkgelegenheid en carrièreperspectieven en het toegenomen belang van de dienstensector die zich vooral in steden concentreert, spelen hierbij een rol. Bovendien is het aandeel gezinnen waarin beide partners werken toegenomen, waardoor bij een verhuizing beiden een geschikte baan moeten kunnen vinden binnen een acceptabele reisafstand. De keerzijde is dat de perifere gebieden, vooral die zonder universiteit, steeds meer jongeren verliezen, terwijl zij na hun studie vaak niet terugkeren. Het aandeel jongvolwassenen neemt daardoor direct af en het indirecte gevolg is dat, ook bij een gelijk blijvende vruchtbaarheid, het aantal geboren kinderen per duizend inwoners afneemt. ■

Een uitgebreide versie van dit onderzoek is te vinden op cbs.nl/bevolkingstrends.